

Кримінальний процес та криміналістика

УДК 343.13:343.272-048.28]:342.9"364"

Верхогляд-Герасименко Олена Володимирівна

кандидат юридичних наук, доцент,

старший викладач кафедри кримінального процесу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Verhoglyad-Gerasymenko Olena

PhD in Law, Associate Professor,

Senior Lecturer of the Department of Criminal Procedure

Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0003-3461-0483

**СКАСУВАННЯ АРЕШТУ МАЙНА: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ
УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ
LIFTING OF PROPERTY ARREST: PROBLEMS AND WAYS TO
IMPROVE LAW ENFORCEMENT**

***Анотація.** Вступ. Статтю присвячено аналізу проблемних питань скасування арешту майна у кримінальному провадженні, зокрема попереднього арешту, накладеного в порядку частини 9 статті 170 КПК. Автором досліджено нормативну модель автоматичного припинення такого арешту та виявлено суттєві недоліки її практичної реалізації, пов'язані з відсутністю дієвого механізму виключення відомостей про обтяження з державних реєстрів. На підставі узагальнення судової практики встановлено відсутність єдиного підходу слідчих суддів до вирішення клопотань про скасування попереднього арешту майна, що зумовлює порушення права власності юридичних осіб. Обґрунтовано, що за умов збереження записів про арешт у державних реєстрах формальне припинення арешту не забезпечує реального відновлення майнових прав, а*

звернення до слідчого судді з клопотанням у порядку статті 174 КПК є єдиним ефективним способом їх захисту. Окрему увагу приділено особливостям скасування арешту майна з метою передачі його на потреби Збройних сил України в умовах воєнного стану, а також обґрунтовано право сторони обвинувачення на звернення з відповідним клопотанням. Сформульовано висновки та пропозиції щодо удосконалення правозастосовної практики у сфері скасування арешту майна.

Мета. Метою статті є всебічне дослідження правових і процесуальних аспектів попереднього арешту майна юридичних осіб за частиною 9 статті 170 КПК, зокрема проблем його автоматичного скасування, а також аналіз механізмів передачі арештованого майна на потреби Збройних Сил України в умовах воєнного стану.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання порядку скасування арешту майна у кримінальному провадженні, зокрема, попереднього арешту, накладеного в порядку частини 9 статті 170 КПК та з метою передачі його на потреби Збройних сил України в умовах воєнного стану; 2) праці вітчизняних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у цій сфері; 3) практика місцевих, апеляційних судів, Вищого антикорупційного суду, а також Європейського суду з прав людини у сфері захисту права мирного володіння майном.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання. Формально-логічний і системно-структурний методи застосовано для аналізу норм кримінального процесуального законодавства України, що регулюють інститут арешту майна, у тому числі попереднього арешту, накладеного в порядку частини 9 статті 170 КПК, а також суміжних норм цивільного, адміністративного та конституційного права. Метод правового аналізу використано для з'ясування правової природи такого арешту, його тимчасового характеру

та правових наслідків припинення дії відповідного процесуального рішення. Порівняльно-правовий метод дозволив виявити колізії та прогалини у правовому регулюванні механізму припинення публічних обтяжень майна юридичних осіб після втрати чинності попереднього арешту, а також відсутність чіткого процесуального алгоритму передачі арештованого майна на потреби Збройних Сил України в умовах воєнного стану. За допомогою методу узагальнення судової практики проаналізовано рішення слідчих суддів і судів різних інстанцій щодо скасування арешту майна, розгляду скарг на бездіяльність органів досудового розслідування та вирішення клопотань про передачу арештованого майна для забезпечення потреб оборони держави. Діалектичний метод використано для дослідження співвідношення публічних інтересів кримінального провадження та приватних інтересів власників майна в умовах воєнного стану, а також для обґрунтування пропорційності втручання у право власності з метою забезпечення національної безпеки.

Результати. Проведений аналіз норм кримінального процесуального законодавства, суміжних галузей права та судової практики дає підстави стверджувати, що попередній арешт майна, накладений у порядку частини 9 статті 170 КПК, має виключно тимчасовий характер і втрачає юридичну силу у разі недотримання стороною обвинувачення встановлених законом процесуальних вимог. Водночас відсутність законодавчо визначеного механізму припинення реєстраційних обтяжень, внесених на підставі такого арешту, зумовлює фактичне продовження обмеження права власності поза межами кримінального провадження, що суперечить принципам верховенства права, правової визначеності та пропорційності втручання у майнову сферу.

Сформована судова практика свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення належного способу захисту права власності у подібних правовідносинах, однак переважуючою та більш обґрунтованою є

позиція, відповідно до якої саме звернення до слідчого судді з клопотанням про скасування арешту майна в порядку статті 174 КПК забезпечує реальне усунення правових перешкод для здійснення повноважень власника, у тому числі шляхом створення підстав для виключення відповідних записів з державних реєстрів. Такий підхід узгоджується з практикою Європейського суду з прав людини щодо захисту права мирного володіння майном та вимогами статті 41 Конституції України.

Отже, чинне правове регулювання потребує вдосконалення шляхом нормативного закріплення обов'язкового та чіткого механізму припинення публічних обтяжень майна у разі скасування або припинення дії попереднього арешту, що сприятиме забезпеченню ефективного судового захисту, уніфікації правозастосовної практики та дотриманню балансу між публічними інтересами кримінального провадження і приватними інтересами власників майна.

Дослідження правових механізмів передачі арештованого майна на потреби Збройних Сил України показало, що чинне законодавство не передбачає чіткого процесуального алгоритму такої передачі, що ускладнює її ефективну реалізацію в умовах воєнного стану. Судова практика засвідчує, що найбільш дієвим способом є звернення до слідчого судді з клопотанням про скасування арешту майна, що дозволяє законно передати його на потреби ЗСУ. Такий підхід відповідає принципам пропорційності втручання у права власності, рівності сторін у кримінальному провадженні та завданням забезпечення оборони держави.

Водночас відсутність єдиних критеріїв для прийняття таких рішень породжує ризики неоднакового правозастосування і потребує нормативного врегулювання. Запровадження спеціального процесуального механізму передачі майна, що перебуває під арештом, із визначенням підстав, умов та процесуальних гарантій забезпечить уніфікацію судової

практики, правову визначеність та баланс між публічними інтересами держави й правами власників майна.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на розробленні законодавчої моделі автоматичного припинення публічних обтяжень у разі втрати чинності попереднього арешту майна, без необхідності додаткового звернення до суду або обтяжувача. Це надасть змогу забезпечити належний баланс між публічними інтересами кримінального провадження та приватними майновими правами, підвищити рівень правової визначеності та уніфікувати правозастосовну практику.

Ключові слова: кримінальне провадження, арешт майна, попередній арешт майна, скасування арешту майна, право власності, юридичні особи, державні реєстри, воєнний стан, Збройні сили України, застосування норм кримінального процесуального права, судова практика.

Summary. *Introduction.* The article is devoted to the analysis of problematic issues related to the lifting of seizure of property in criminal proceedings, in particular a preliminary seizure imposed pursuant to Part 9 of Article 170 of the Criminal Procedure Code of Ukraine. The author examines the normative model of automatic termination of such seizure and identifies significant shortcomings in its practical implementation, primarily associated with the absence of an effective mechanism for removing information on encumbrances from state registers. Based on the generalization of judicial practice, the study establishes the lack of a unified approach among investigating judges to the consideration of motions for lifting a preliminary seizure of property, which results in violations of the property rights of legal entities.

It is substantiated that, where records of seizure remain in state registers, the formal termination of the seizure does not ensure the actual restoration of property rights, and that applying to an investigating judge with a motion under

Article 174 of the Criminal Procedure Code of Ukraine constitutes the only effective means of their protection. Special attention is paid to the peculiarities of lifting the seizure of property for the purpose of transferring it to meet the needs of the Armed Forces of Ukraine under martial law, as well as to substantiating the right of the prosecution to file a corresponding motion. Conclusions and proposals aimed at improving law enforcement practice in the field of lifting seizure of property are formulated.

Purpose. The purpose of the article is a comprehensive study of the legal and procedural aspects of the preliminary seizure of property of legal entities under Part 9 of Article 170 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, in particular the problems of its automatic termination, as well as an analysis of the mechanisms for transferring seized property to meet the needs of the Armed Forces of Ukraine under martial law.

Materials and Methods. The research materials include: regulatory and legal acts governing the procedure for lifting seizure of property in criminal proceedings, in particular preliminary seizure imposed pursuant to Part 9 of Article 170 of the Criminal Procedure Code of Ukraine and for the purpose of transferring such property to meet the needs of the Armed Forces of Ukraine under martial law; works of domestic scholars conducting scientific and practical research in this field; case law of local and appellate courts, the High Anti-Corruption Court, as well as the European Court of Human Rights in the field of protection of the right to peaceful enjoyment of possessions.

The study employs general scientific and special legal methods of cognition. Formal-logical and systemic-structural methods are used to analyze the provisions of Ukrainian criminal procedural legislation governing the institution of seizure of property, including preliminary seizure imposed pursuant to Part 9 of Article 170 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, as well as related provisions of civil, administrative, and constitutional law. The method of legal analysis is applied to determine the legal nature of such seizure, its

temporary character, and the legal consequences of termination of the relevant procedural decision.

The comparative legal method makes it possible to identify conflicts and gaps in the legal regulation of the mechanism for terminating public encumbrances on the property of legal entities after the preliminary seizure loses its legal force, as well as the absence of a clear procedural algorithm for transferring seized property to meet the needs of the Armed Forces of Ukraine under martial law. By means of generalization of judicial practice, decisions of investigating judges and courts of various instances concerning the lifting of seizure of property, consideration of complaints about the inactivity of pre-trial investigation bodies, and resolution of motions for transferring seized property to meet the defense needs of the state are analyzed. The dialectical method is used to study the correlation between public interests of criminal proceedings and private interests of property owners under martial law, as well as to substantiate the proportionality of interference with property rights for the purpose of ensuring national security.

Results. The analysis of the norms of criminal procedural legislation, related branches of law, and judicial practice provides grounds to assert that a preliminary seizure of property imposed pursuant to Part 9 of Article 170 of the Criminal Procedure Code of Ukraine is exclusively temporary in nature and loses its legal force in the event of non-compliance by the prosecution with statutory procedural requirements. At the same time, the absence of a legislatively defined mechanism for terminating registration encumbrances entered on the basis of such seizure leads to the actual continuation of restrictions on property rights beyond the scope of criminal proceedings, which contradicts the principles of the rule of law, legal certainty, and proportionality of interference in the property sphere.

The established judicial practice demonstrates the lack of a unified approach to determining the appropriate means of protection of property rights

in such legal relations. However, the prevailing and more substantiated position is that filing a motion with an investigating judge to lift the seizure of property pursuant to Article 174 of the Criminal Procedure Code of Ukraine ensures the actual removal of legal obstacles to the exercise of the owner's powers, including by creating grounds for deleting the relevant entries from state registers. This approach is consistent with the case law of the European Court of Human Rights regarding the protection of the right to peaceful enjoyment of possessions and the requirements of Article 41 of the Constitution of Ukraine.

Accordingly, the current legal regulation requires improvement through the normative consolidation of a mandatory and clear mechanism for terminating public encumbrances on property in the event of cancellation or termination of a preliminary seizure, which would contribute to ensuring effective judicial protection, unifying law enforcement practice, and maintaining a balance between the public interests of criminal proceedings and the private interests of property owners.

The study of legal mechanisms for transferring seized property to meet the needs of the Armed Forces of Ukraine shows that current legislation does not provide a clear procedural algorithm for such transfer, which complicates its effective implementation under martial law. Judicial practice indicates that the most effective method is applying to an investigating judge with a motion to lift the seizure of property, which allows for its lawful transfer to meet the needs of the Armed Forces of Ukraine. This approach complies with the principles of proportionality of interference with property rights, equality of parties in criminal proceedings, and the objectives of ensuring the defense of the state.

At the same time, the absence of uniform criteria for making such decisions gives rise to risks of inconsistent law enforcement and requires normative regulation. The introduction of a special procedural mechanism for the transfer of property under seizure, with the determination of grounds, conditions, and procedural safeguards, will ensure the unification of judicial practice, legal

certainty, and a balance between the public interests of the state and the rights of property owners.

Prospects. Further research is proposed to focus on developing a legislative model for the automatic termination of public encumbrances in the event of the loss of legal force of a preliminary seizure of property, without the need for additional recourse to the court or the encumbrance holder. This will make it possible to ensure an appropriate balance between the public interests of criminal proceedings and private property rights, enhance legal certainty, and unify law enforcement practice.

Key words: *criminal proceedings, seizure of property, preliminary seizure of property, lifting of seizure of property, property rights, legal entities, state registers, martial law, Armed Forces of Ukraine, application of criminal procedural law, judicial practice.*

Постановка проблеми. Попередній арешт майна, накладений рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України (або його заступника), Директора Бюро економічної безпеки України (або його заступника) відповідно до частини 9 статті 170 КПК, носить тимчасовий характер і формально вважається скасованим у разі, якщо прокурор протягом визначеного 24-годинного строку не звернувся до слідчого судді із клопотанням про арешт майна або якщо в задоволенні такого клопотання було відмовлено. Водночас відсутність законодавчо визначеного механізму припинення відповідних обтяжень у державних реєстрах спричиняє фактичне продовження обмежень права власності юридичних осіб, що створює правову невизначеність та ускладнює реалізацію їх майнових прав. У практичному вимірі це зумовлює необхідність звернення до слідчого судді з клопотанням про скасування арешту як єдиного ефективного способу відновлення права володіння, користування та розпорядження майном. Водночас відсутність єдиної судової практики у цій сфері

підкреслює нагальну потребу нормативного врегулювання процедури припинення обтяжень та вдосконалення процесуальних механізмів захисту майнових прав осіб у кримінальному провадженні.

Окрім того, в умовах воєнного стану в Україні спостерігається значне поширення практики безоплатної передачі арештованого майна на потреби підрозділів Збройних Сил України. Водночас чинне законодавство та норми КПК не передбачають чітких правил та алгоритму подання клопотань про скасування арешту майна з метою його передачі для забезпечення оборонних потреб держави. Це створює ризики неоднакового правозастосування та потребує нормативного врегулювання, вдосконалення процесуальних засобів захисту майнових прав осіб в умовах воєнного стану.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання порядку скасування арешту майна у кримінальному провадженні, зокрема, попереднього арешту, накладеного в порядку частини 9 статті 170 Кримінального процесуального кодексу України та з метою передачі його на потреби Збройних сил України в умовах воєнного стану; 2) праці вітчизняних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у цій сфері; 3) практика місцевих, апеляційних судів, Вищого антикорупційного суду, а також Європейського суду з прав людини у сфері захисту права мирного володіння майном.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання. Формально-логічний і системно-структурний методи застосовано для аналізу норм кримінального процесуального законодавства України, що регулюють інститут арешту майна, у тому числі попереднього арешту, накладеного в порядку частини 9 статті 170 КПК України, а також суміжних норм цивільного, адміністративного та конституційного права. Метод правового аналізу використано для з'ясування правової природи такого арешту, його тимчасового характеру та

правових наслідків припинення дії відповідного процесуального рішення. Порівняльно-правовий метод дозволив виявити колізії та прогалини у правовому регулюванні механізму припинення публічних обтяжень майна юридичних осіб після втрати чинності попереднього арешту, а також відсутність чіткого процесуального алгоритму передачі арештованого майна на потреби Збройних Сил України в умовах воєнного стану. За допомогою методу узагальнення судової практики проаналізовано рішення слідчих суддів і судів різних інстанцій щодо скасування арешту майна, розгляду скарг на бездіяльність органів досудового розслідування та вирішення клопотань про передачу арештованого майна для забезпечення потреб оборони держави. Діалектичний метод використано для дослідження співвідношення публічних інтересів кримінального провадження та приватних інтересів власників майна в умовах воєнного стану, а також для обґрунтування пропорційності втручання у право власності з метою забезпечення національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти скасування арешту майна у кримінальному провадженні висвітлювались у роботах: В.А. Александрової [1], Д.І. Гунченко [2], А.С. Котової [3], В.М. Лепея [4], А.Е. Руденко [5], Т.В. Смалюка [6], О.Г. Шило [7], С.Л. Шаренко [8] та інших вчених.

Метою статті є всебічне дослідження правових і процесуальних аспектів попереднього арешту майна юридичних осіб за частиною 9 статті 170 КПК, зокрема проблем його автоматичного скасування, а також аналіз механізмів передачі арештованого майна на потреби Збройних Сил України в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Одним із способів захисту права власності осіб, на майно яких накладено арешт є скасування арешту майна шляхом подання клопотання до слідчого судді (під час досудового розслідування), суду (під час судового провадження) (ст. 174 КПК). Окремо

необхідно звернути увагу на питання щодо порядку скасування попереднього арешту майна юридичних осіб. Нагадаємо, що у невідкладних випадках і виключно з метою збереження речових доказів або забезпечення можливої конфіскації чи спеціальної конфіскації майна у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України (далі - НАБУ) (або його заступника), Директора Бюро економічної безпеки України (далі - БЕБУ) (або його заступника), погодженим прокурором, може бути накладено попередній арешт на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах. Такі заходи застосовуються строком до 48 годин. Невідкладно після прийняття такого рішення, але не пізніше ніж протягом 24 годин, прокурор звертається до слідчого судді із клопотанням про арешт майна. Якщо у цей строк прокурор не звернувся до слідчого судді із клопотанням про арешт майна або якщо в задоволенні такого клопотання було відмовлено, попередній арешт на майно або кошти вважається скасованим, а вилучене майно або кошти негайно повертаються особі (ч. 9 ст. 170 КПК). Водночас, як показує узагальнення судової практики, попередній арешт майна автоматично у вищезазначених випадках не скасовується. Підтвердженням цього є отримання юридичними особами витягів з Державного реєстру обтяжень рухомого майна, Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, Реєстру прав власності на нерухоме майно, Державного реєстру іпотек, Єдиного реєстру заборон відчуження об'єктів нерухомого майна щодо суб'єкта (далі - Реєстр), зі змісту яких стає відомо про те, що на рухоме та нерухоме майно юридичної особи накладено обтяження (арешт) згідно з постановами НАБУ (БЕБУ) (з терміном дії до певної дати або без терміну дії). Це спонукає представників юридичних особи звертатися з вимогою про скасування арешту майна у досудовому (адміністративному порядку) до Міністерства юстиції України (скарги на бездіяльність державних реєстраторів),

Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції України, Регіональних філій державного підприємства «Національні інформаційні системи», державного підприємства «Національні інформаційні системи» та НАБУ (БЕБУ) (як обтяжувача). Водночас, згідно статті 41 Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень», публічне обтяження припиняється на підставі рішення уповноваженого органу з дня набрання ним законної сили [9]. А відповідно пункту 24 Порядку ведення Державного реєстру обтяжень рухомого майна, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 830 від 05.07.2004 відомості про припинення обтяження реєструються на підставі судового рішення або заяви обтяжувача чи уповноваженої ним особи [10]. Тому, вимоги представників юридичних осіб щодо скасування арешту залишаються реєстратором без задоволення через відсутність у нього відповідних повноважень і необхідність для скасування арешту майна заяви обтяжувача, тобто НАБУ (БЕБУ), або рішення суду. В подальшому представники юридичних осіб звертаються з вимогою до НАБУ (БЕБУ) направити до Реєстратора заяву про необхідність вилучення з державних реєстрів відомостей/інформації про обтяження/арешти/заборони щодо майна юридичної особи. В свою чергу, НАБУ (БЕБУ) відмовляють у цьому, оскільки вважають, що таке скасування має відбуватись автоматично.

Отже виникає ситуація, за якої хоча накладений за рішенням директора НАБУ (БЕБУ) попередній арешт є тимчасовим та за положеннями частини 9 ст. 170 КПК вважається скасованим, жодні норми чинного законодавства прямо не породжують обов'язок реєстратора внести відповідний запис до реєстру, який може бути здійснений лише за рішенням суду та/або за заявою НАБУ (БЕБУ), яке відмовляється від направлення відповідної заяви. За таких обставин єдиним способом захисту права власності юридичних осіб на належне їм майно є скасування накладеного арешту суддею, слідчим суддею.

Водночас аналіз судової практики свідчить про відсутність єдиного підходу суддів, слідчих суддів до вирішення клопотання про скасування арешту майна, накладеного в порядку частини 9 ст. 170 КПК. Так, одні судді, слідчі судді задовольняють вищезазначене клопотання, обґрунтовуючи своє рішення наступним чином: «...на підставі постанов директора НАБУ у Реєстрі зареєстровані відповідні обтяження, за наявності яких юридична особа позбавлена можливості розпоряджатись своїм рухомим та нерухомим майном. Заяви юридичної особи щодо припинення відповідних обтяжень у Реєстрі були залишені реєстратором без задоволення, через відсутність у нього відповідних повноважень і необхідність для скасування арешту заяви обтяжувача, тобто НАБУ (БЕБУ), або рішення суду. З цих же підстав, було відмовлено у задоволенні скарги юридичної особи на дії реєстратора. З моменту припинення арешту майна детектив, як обтяжувач, не звернувся до держаного реєстратора з клопотання про припинення відповідних обтяжень у Реєстрі. Фактично, арешт майна юридичної особи не можна вважати скасованим, оскільки остання продовжує зазнавати обмежень у своїх правах, як власник майна, з огляду на наявні обтяження у Реєстрі. Поряд з цим, абзац 2 ч. 1 ст. 174 КПК встановлює, що, арешт майна може бути скасовано ухвалою слідчого судді під час досудового розслідування за клопотанням власника майна, якщо вони доведуть, що в подальшому застосуванні цього заходу відпала потреба або арешт накладено необґрунтовано. Оскільки, слідчим суддею встановлено, що після постановлення Апеляційною палатою Вищого антикорупційного суду ухвали відпала потреба в подальшому застосуванні арешту майна юридичної особи, то такий арешт, з урахуванням вищенаведених обставин, підлягає скасуванню» [11].

Водночас інші слідчі судді відмовляють у задоволенні клопотання про скасування арешту майна, накладеного в порядку частини 9 ст. 170 КПК, обґрунтовуючи свою рішення наступним чином:

- «...слідчий суддя сприймає доводи заявника, наведені ним на обґрунтування свого клопотання про скасування арешту майна, та пов'язані з таким арештом обмеження підприємства, однак вважає, що такі обмеження фактично досі існують в реєстрі виключно у зв'язку з бездіяльністю суб'єкта державної реєстрації прав щодо невиключення відповідного запису про арешт майна юридичної особи з Державного реєстру обтяжень рухомого майна, яка може бути оскаржена, зокрема до Міністерства юстиції України в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», і аж ніяк не зумовлює виникнення підстав для скасування арешту слідчим суддею. Звернення з даним клопотанням до слідчого судді для вирішення питання про скасування попереднього арешту директора НАБУ ухвалою суду є помилковим та не ґрунтується на нормах законодавства оскільки на даний час такого арешту не існує, як не існує і жодних законодавчих перепон для внесення реєстратором до Державного реєстру обтяжень рухомого майна відомостей про припинення обтяжень стосовно майна юридичної особи на підставі абзацу 2 ч. 9 ст. 170 КПК» [12];

- «ухвалою слідчого судді наразі закрито провадження за клопотанням про арешт майна, а отже, фактично відмовлено у його задоволенні, а тому на підставі абзацу 2 ч. 9 ст. 170 КПК такий арешт майна вважається скасованим, а всі обмеження щодо такого майна мають бути негайно зняті, з тим щоб власник не зазнавав безпідставного втручання у право власності» [13];

- «на час розгляду клопотання попередній арешт, накладений постановою Директора НАБУ, скасований, у розумінні КПК, що не потребує додаткового скасування арешту ухвалою слідчого судді. Водночас, КПК не покладає на особу, якою винесено рішення про попередній арешт майна в порядку частини 9 ст. 170 КПК, обов'язку вчинити дії спрямовані на реєстрацію відомостей про припинення

обтяження, оскільки таке процесуальне рішення має чіткий, законодавчо визначений строк дії. У той же час, та обставина, що державним реєстратором встановлено строк дії публічного обтяження, може свідчити, що реєстратори вийшли за межі вимог рішення про попередній арешт майна. Слідчий суддя звертає увагу, що відповідно до положень «Порядку ведення Державного реєстру обтяжень рухомого майна», затвердженого постановою КМУ від 05.07.2004 р. № 830, внесення відомостей до відповідного реєстру про виникнення, зміну, припинення обтяжень, здійснюється виключно реєстраторами/державними реєстраторами, бездіяльність яких щодо невнесення відомостей про припинення обтяжень, накладених на підставі рішення Директора НАБУ у порядку частини 9 ст. 170 КПК, у зв'язку з відсутністю законодавства, яке регулює такі відносини, може бути предметом адміністративного позову (ч. 4 ст. 6 Кодексу України про адміністративні правопорушення)» [14].

Цікаво, що деякі представники обирають інший шлях захисту майнових прав юридичної особи та звертаються на підставі пункту 1 ч. 1 ст. 303 КПК із скаргою до слідчого судді на бездіяльність детектива, яка полягає у невчиненні, визначених Законом України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень», процесуальних дій по вилученню з державних реєстрів відомостей/інформації про обтяження/арешти/заборони [9]. Разом з тим, бездіяльність, яка полягає у нездійсненні інших процесуальних дій, яку детектив (слідчий, дізнавач) зобов'язаний вчинити у визначений КПК строк, передбачає наявність трьох обов'язкових ознак: 1) детектив наділений обов'язком вчинити певну процесуальну дію, передбачену КПК; 2) така процесуальна дія має бути вчинена у визначений КПК строк; 3) відповідна процесуальна дія детективом у встановлений строк не вчинена [15]. У той же час, КПК не дає визначення поняття «процесуальна дія». Проте, із системного аналізу положень КПК, вбачається, що під процесуальною дією розуміється дія,

вчинення якої належить до процесуальних повноважень слідчого (детектива), дізнавача, прокурора, її виконання забезпечується різноманітними засобами на підставах і в порядку, передбачених кримінальним процесуальним законодавством, та яка спричиняє визначені законом правові наслідки у вигляді виникнення, зміни чи припинення у межах конкретного кримінального провадження кримінально-процесуальних відносин (прав, обов'язків, тощо). Таким чином, наведена норма дозволяє звернутися до слідчого судді зі скаргою не на будь-яку бездіяльність, а лише щодо визначених кримінальним процесуальним законодавством обов'язків, для виконання яких встановлений конкретний строк. Водночас, КПК не покладає на особу, якою винесено рішення про попередній арешт майна в порядку частини 9 ст. 170 КПК, зокрема, детектива НАБУ (БЕБУ), обов'язку вчинити дії, спрямовані на реєстрацію відомостей про припинення публічного обтяження майна. Натомість, у частині 9 ст. 170 КПК визначено як строк дії такого рішення про арешт майна, а саме до 48 годин, так і випадки, коли такий арешт вважається скасованим. Отже, обставини, які б свідчили про невиконання детективом НАБУ (БЕБУ) певних процесуальних дій у встановлений КПК строк відсутні. Тому, відсутні і підстави для висновку про допущення детективом бездіяльності, у розумінні пункту 1 ч. 1 ст. 303 КПК і у задоволенні таких скарг представників юридичних осіб слідчим суддям належить відмовляти.

Вбачається, що необхідно підтримати позицію тих суддів, слідчих суддів, які задовольняють клопотання представників юридичних осіб про скасування арешту майна, накладеного в порядку частини 9 ст. 170 КПК, оскільки сам факт наявності у Державному реєстрі обтяжень рухомого майна запису про обтяження у вигляді арешту рухомого майна юридичної особи за обставин, коли відсутні будь-які правові підстави для цього, безпідставно та необґрунтовано порушує її право на вільне володіння та розпоряджання своїм майном. Єдиним способом захисту права юридичної

особи на мирне володіння та розпорядження майном у такій ситуації є звернення до слідчого судді з клопотанням про скасування арешту майна.

Окремо слід звернути увагу, що після введення воєнного стану в Україні поширеними стали випадки звернення командирів військових частин, що входять до структури Збройних сил України (далі - ЗСУ) про сприяння в матеріальному забезпеченні їх потреб до органів досудового розслідування, шляхом безоплатної передачі арештованого майна в рамках кримінального провадження (тютюнових виробів, транспортних засобів, грошових коштів тощо) підрозділам військової частини. В свою чергу про цей факт слідчі повідомляють представників сторони захисту, що спонукає останніх до звернення із клопотанням про скасування арешту майна у кримінальному провадженні до слідчого судді в порядку статті 174 КПК для подальшої передачі його на потреби ЗСУ.

Крім того, з аналогічним клопотанням до слідчого судді звертаються також представники сторони обвинувачення, що напряду не передбачено статтею 174 КПК. Водночас ці клопотання слідчі судді розглядають та задовольняють, цілком справедливо посилаючись на такі аргументи: «У випадках, коли положення КПК не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, суд у відповідності до частини 6 ст. 9 КПК, застосовує загальні засади кримінального провадження, передбачені частиною 1 ст. 7 КПК. Так, відповідно до статті 22 КПК сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених КПК. Статтею 129 Конституції України визначено основні засади судочинства, серед яких є рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. Сторони кримінального провадження є вільними у використанні своїх прав у межах та у спосіб,

передбачених КПК (ч. 1 ст. 26 КПК). Слідчий суддя, суд у кримінальному провадженні вирішують лише ті питання, що винесені на їх розгляд сторонами та віднесені до їх повноважень КПК (ч. 3 ст. 26 КПК)» [16].

Отже, виходячи з системного аналізу вищезазначених положень, представники сторони обвинувачення, мають рівні права із представниками сторони захисту на звернення до суду з клопотанням про скасування арешту майна в порядку статті 174 КПК для передачі майна на потреби ЗСУ, а слідчий суддя, суд має вирішити відповідне клопотання у встановленому КПК порядку.

Щодо обґрунтування підстав для звернення до слідчого судді із клопотанням про скасування арешту майна з метою передачі його на потреби ЗСУ, то воно відрізняється, залежно від того з якою метою арешт на майно був накладений. Так, якщо метою цього заходу забезпечення кримінального провадження була необхідність забезпечення конфіскації або спеціальної конфіскації, то в якості обґрунтування зазначаються наступні положення:

статтею 59 Кримінального кодексу України передбачено, що покарання у виді конфіскації майна полягає в примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого [17]. Передача на даному етапі досудового розслідування коштів на потреби ЗСУ задля забезпечення та комплектування військових частин, які здійснюють захист національної безпеки, втілює кінцеву мету імовірного покарання - перехід майна (коштів) у власність військових формувань, які фінансуються за рахунок держави [18];

відповідно до частин 1, 2 ст. 319 Цивільного кодексу України власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд; має право вчиняти щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону; при здійсненні своїх прав та виконанні обов'язків власник зобов'язаний додержуватися моральних засад суспільства [19];

підозрюваний письмово відмовився від права, передбаченого частиною 6 ст. 17 Закону України «Про оборону України», на повне відшкодування вартості вилученого в умовах воєнного стану майна [20], якщо за результатами судового розгляду кримінального провадження судом не буде ухвалено обвинувального вироку та застосовано конфіскації майна [17];

використання всіх майнових ресурсів, до переліку яких належать, зокрема, арештоване у кримінальному провадженні майно, є одним із заходів для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальної цілісності [17];

переслідувана сторонами ціль - надання допомоги ЗСУ задля утвердження національної безпеки є цілком виправданою та пропорційною, а тому обумовлює необхідність задоволення клопотання про скасування арешту, накладеного на вилучене під час кримінального провадження майно [17].

Якщо ж метою арешту майна було забезпечення збереження речових доказів, то в якості обґрунтування зазначаються такі положення: «...вилучені під час обшуку речові докази були оглянуті та докладно описані в протоколі огляду, не містять на собі слідів кримінального правопорушення, тому відсутність можливості їх огляду на стадії судового розгляду не вплине на дієвість кримінального провадження. За таких обставин, протокол огляду речових доказів відображає основні відомості про них та може стати предметом безпосереднього дослідження та оцінки судом під час змагального судового процесу, за участі сторін кримінального провадження, незалежно від можливості дослідження самих речових доказів. ...Позиція прокурора щодо відсутності потреби у безпосередньому дослідженні грошових коштів на стадії судового провадження є проявом

його самотійності та реалізацією покладеного на нього обов'язку доказування у формі, обраній ним» [21].

В обох вищезазначених випадках слідчі судді погодились із наведеним обґрунтуванням, задовольнили клопотання про скасування арешту майна та дозволили його передачу на потреби ЗСУ. Вбачається, що така позиція слідчих суддів повністю відповідає вимогам законодавства, оскільки:

відповідно до статті 1 Протоколу № 1 до КЗПЛ кожна фізична або юридична особа має право володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, що передбачені законом і загальними принципами міжнародного права [22]. Наведена засада закріплена у статті 41 Конституції України, яка зазначає, що право власності є непорушним, кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності [23]. У рішенні «Смірнов проти Росії» від 07.06.2007 р. ЄСПЛ зазначив, що найбільш важлива вимога статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції полягає у тому, що будь-який акт втручання державного органу у здійснення права на безперешкодне користування своїм майном повинен бути законним [24]. Крім того, статтею 19 Конституції України визначено, що органи державної влади та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [23];

Указом Президента України № 64/20211 від 24.02.2022 р. «Про введення воєнного стану в Україні» у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 ч. 1 ст. 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» постановлено ввести в Україні воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24.02.2022 р. строком на 30 діб. Законом України № 2102-IX від 24.02.2022

«Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» відповідно до пункту 31 ч. 1 ст. 85 Конституції України та статті 5 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» Верховною Радою України вказаний вище указ було затверджено. Вказаний наказ продовжено та наданий час він діє. Статтею 2 зазначеного Указу Президента постановлено військовому командуванню разом із Міністерством внутрішніх справ України, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» заходи і повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави [25];

згідно з пунктом 4 ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, зокрема, такий захід правового режиму воєнного стану: примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка [26];

відповідно до ч. 6 ст. 17 Закону України «Про оборону України», в умовах воєнного стану відповідно до закону допускається примусове вилучення приватного майна та відчуження об'єктів права приватної власності громадян з наступним повним відшкодуванням їх вартості у порядку та терміни, встановлені Кабінетом Міністрів України [20];

частина 1 ст. 4 Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» передбачає, що примусове відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану здійснюється за рішенням військового командування, погодженим відповідно з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, районною, Київською чи Севастопольською міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради. При цьому, відповідно до частини другої цієї статті у місцевостях, де ведуться бойові дії, примусове відчуження або вилучення майна здійснюється за рішенням військового командування без погодження з органами, зазначеними у частині першій цієї статті [27].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз норм кримінального процесуального законодавства, суміжних галузей права та судової практики дає підстави стверджувати, що попередній арешт майна, накладений у порядку частини 9 статті 170 КПК, має виключно тимчасовий характер і втрачає юридичну силу у разі недотримання стороною обвинувачення встановлених законом процесуальних вимог. Водночас відсутність законодавчо визначеного механізму припинення реєстраційних обтяжень, внесених на підставі такого арешту, зумовлює фактичне продовження обмеження права власності поза межами кримінального провадження, що суперечить принципам верховенства права, правової визначеності та пропорційності втручання у майнову сферу.

Сформована судова практика свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення належного способу захисту права власності у подібних правовідносинах, однак переважаючою та більш обґрунтованою є позиція, відповідно до якої саме звернення до слідчого судді з клопотанням про скасування арешту майна в порядку статті 174 КПК забезпечує реальне

усунення правових перешкод для здійснення повноважень власника, у тому числі шляхом створення підстав для виключення відповідних записів з державних реєстрів. Такий підхід узгоджується з практикою Європейського суду з прав людини щодо захисту мирного володіння майном та вимогами статті 41 Конституції України.

Отже, чинне правове регулювання потребує вдосконалення шляхом нормативного закріплення обов'язкового та чіткого механізму припинення публічних обтяжень майна у разі скасування або припинення дії попереднього арешту, що сприятиме забезпеченню ефективного судового захисту, уніфікації правозастосовної практики та дотриманню балансу між публічними інтересами кримінального провадження і приватними інтересами власників майна.

Дослідження правових механізмів передачі арештованого майна на потреби Збройних Сил України показало, що чинне законодавство не передбачає чіткого процесуального алгоритму такої передачі, що ускладнює її ефективну реалізацію в умовах воєнного стану. Судова практика засвідчує, що найбільш дієвим способом є звернення до слідчого судді з клопотанням про скасування арешту майна, що дозволяє законно передати його на потреби ЗСУ. Такий підхід відповідає принципам пропорційності втручання у права власності, рівності сторін у кримінальному провадженні та завданням забезпечення оборони держави.

Водночас відсутність єдиних критеріїв для прийняття таких рішень породжує ризики неоднакового правозастосування і потребує нормативного врегулювання. Запровадження спеціального процесуального механізму передачі майна, що перебуває під арештом, із визначенням підстав, умов та процесуальних гарантій забезпечить уніфікацію судової практики, правову визначеність та баланс між публічними інтересами держави й правами власників майна.

Література

1. Александрова В.А. Арешт майна як захід забезпечення кримінального провадження: дис. ... кан. юрид. наук : 12.00.09. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 199 с.
2. Гунченко Д.І. Обрання, зміна, скасування заходів забезпечення кримінального провадження на стадії досудового розслідування за ініціативою сторони захисту: дис. ... канд. д-ра філософії: 081 «Право». Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса, 2024. 244 с.
3. Котова А.С. Процесуальний порядок арешту майна у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2020. 283 с.
4. Лепей М.В. Арешт майна у кримінальному процесі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2017. 200 с.
5. Руденко А.Е. Заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2015. 212 с.
6. Смалюк Т.В. Третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет». Київ, 2021. 229 с.
7. Шило О. Г. Теоретичні основи та практика реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2011. 479 с.
8. Шаренко С.Л. Теоретико-прикладні основи діяльності слідчого судді в кримінальному провадженні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2021. 549 с.

9. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 14.04.2011 № 2275-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 24. ст. 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-17> (дата звернення: 30.12.2025).

10. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру обтяжень рухомого майна: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.07.2004 № 830. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 34. ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/830-2004-п> (дата звернення: 30.12.2025).

11. Ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 22.01.2024 року у справі № 991/11006/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116545442>; ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 12.01.2024 року у справі № 991/11060/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116276972>; ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 15.07.2024 року у справі № 991/5716/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120675673> (дата звернення: 30.12.2025).

12. Ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 28.05.2024 року у справі №991/4435/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119494747> (дата звернення: 30.12.2025).

13. Ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 6.12.2023 року у справі № 991/10092/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115610800>; ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 17.06.2024 року у справі № 991/5167/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119874056> (дата звернення: 30.12.2025).

14. Ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 19.08.2024 року у справі № 991/7619/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121223174>; ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 16.04.2024 року у справі 991/2171/24. URL:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118559426>; ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 18.04.2024 року у справі 991/2986/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118634441>; ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 18.04.2024 року у справі № 991/2987/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118634442> (дата звернення: 30.12.2025).

15. Узагальнення судової практики Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування» (лист від 12.01.2017 р. № 9-49/0/4-17). URL: https://protocol.ua/ua/vssu_uzagalnennya_pro_praktiku_rozglyadu_skarg_na_rishennya_dii_chi_bezdiyalnist_organiv_dosudovogo_rozsliduvannya/ (дата звернення: 30.12.2025).

16. Ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 8.06.2022 року у справі № 991/1453/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104736858> (дата звернення: 30.12.2025).

17. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25ю ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 30.12.2025).

18. Ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 9.07.2024 року у справі № 991/5728/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120371717>; ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 26.05.2022 року справі №. 344/2364/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104500235> (дата звернення: 30.12.2025).

19. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-41. ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 30.12.2025).

20. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9.

ст. 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 30.12.2025).

21. Ухвала слідчого судді Личаківського районного суду м. Львова від 12.01.2024 року у справі №463/6382/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116304369> (дата звернення: 30.12.2025).

22. Перший протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20.03.1952. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_616#Text (дата звернення: 30.12.2025).

23. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 30.12.2025).

24. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Смірнов проти Росії» від 07.06.2007. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_168#Text (дата звернення: 30.12.2025).

25. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 30.12.2025).

26. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 30.12.2025).

27. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України від 17.05.2012 № 4765-VI (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 15. ст. 99. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text> (дата звернення:
30.12.2025).

References

1. Aleksandrova V.A. Aresht maina yak zakhid zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia: dys. ... kan. yuryd. nauk : 12.00.09. Kharkivskyi natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. Kharkiv, 2020. 199 s.
2. Hunchenko D.I. Obrannia, zmina, skasuvannia zakhodiv zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia na stadii dosudovoho rozsliduvannia za initsiatyvoiu storony zakhystu: dys. ... kand. d-ra filosofii: 081 «Pravo». Odeskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. Odesa, 2024. 244 s.
3. Kotova A.S. Protsesualnyi poriadok areshtu maina u kryminalnomu provadzhenni: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Natsionalnyi yurydychnyi universytet im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2020. 283 s.
4. Lepei M.V. Aresht maina u kryminalnomu protsesi: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. Kyiv, 2017. 200 s.
5. Rudenko A.E. Zakhody zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia, shcho obmezhuut mainovi prava pidozriuvanoho, obvynuvachenoho ta inshykh osib: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. Kyiv, 2015. 212 s.
6. Smaliuk T.V. Tretia osoba, shchodo maina yakoi vyrishuietsia pytannia pro aresht : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Pryvatnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Evropeiskyi universytet». Kyiv, 2021. 229 s.
7. Shylo O. H. Teoretychni osnovy ta praktyka realizatsii konstytutsiinoho prava liudyny i hromadianyna na sudovy zakhyt u dosudovomu provadzhenni v kryminalnomu protsesi Ukrainy: dys. ... d-ra yuryd. nauk. Kharkiv, 2011. 479 s.

8. Sharenko S.L. Teoretyko-prykladni osnovy diialnosti slidchoho suddi v kryminalnomu provadzhenni: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.09. Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2021. 549 s.

9. Pro zabezpechennia vymoh kredytoriv ta reiestratsiiu obtiazhen: Zakon Ukrainy vid 14.04.2011 № 2275-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2011. № 24. st. 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-17>

10. Pro zatverdzhennia Poriadku vedennia Derzhavnogo reiestru obtiazhen rukhomoho maina: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.07.2004 № 830. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2004. № 34. st. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/830-2004-p>

11. Ukhvala slidchoho suddi Vyschoho antykoruptsiinoho sudu vid 22.01.2024 roku u spravi № 991/11006/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116545442>; ukhvala slidchoho suddi Vyschoho antykoruptsiinoho sudu vid 12.01.2024 roku u spravi № 991/11060/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116276972>; ukhvala slidchoho suddi Vyschoho antykoruptsiinoho sudu vid 15.07.2024 roku u spravi № 991/5716/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120675673>

12. Ukhvala slidchoho suddi Vyschoho antykoruptsiinoho sudu vid 28.05.2024 roku u spravi №991/4435/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119494747>

13. Ukhvala slidchoho suddi Vyschoho antykoruptsiinoho sudu vid 6.12.2023 roku u spravi № 991/10092/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115610800>; ukhvala slidchoho suddi Vyschoho antykoruptsiinoho sudu vid 17.06.2024 roku u spravi № 991/5167/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119874056>

14. Ukhvala slidchoho suddi Vyschoho antykoruptsiinoho sudu vid 19.08.2024 roku u spravi № 991/7619/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121223174>; ukhvala slidchoho suddi Vyschoho antykoruptsiinoho sudu vid 16.04.2024 roku u spravi 991/2171/24.

URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118559426>; ukhvala slidchoho sudu Vyshchoho antykoruptsiinoho sudu vid 18.04.2024 roku u spravi 991/2986/24.

URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118634441>; ukhvala slidchoho sudu Vyshchoho antykoruptsiinoho sudu vid 18.04.2024 roku u spravi № 991/2987/24.

URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118634442>

15. Uzahalnennia sudovoi praktyky Vyshchoho spetsializovanoho sudu Ukrainy z rozghliadu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav «Pro praktyku rozghliadu skarh na rishennia, dii chy bezdiialnist orhaniv dosudovoho rozsliduvannia chy prokurora pid chas dosudovoho rozsliduvannia» (lyst vid 12.01.2017 r. № 9-49/0/4-17). URL:

https://protocol.ua/ua/vssu_uzagalnennya_pro_praktiku_rozglyadu_skarg_na_rishennia_dii_chi_bezdiialnist_organiv_dosudovogo_rozsliduvannia/

16. Ukhvala slidchoho sudu Vyshchoho antykoruptsiinoho sudu vid 8.06.2022 roku u spravi № 991/1453/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104736858>

17. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2001. № 25. st. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

18. Ukhvala slidchoho sudu Vyshchoho antykoruptsiinoho sudu vid 9.07.2024 roku u spravi № 991/5728/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120371717>; ukhvala slidchoho sudu Vyshchoho antykoruptsiinoho sudu vid 26.05.2022 roku spravi №. 344/2364/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104500235>

19. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. № 40-41. st. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

20. Pro oboronu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 № 1932-XII (zi zminamy ta dopovnenniamy). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1992. № 9. st. 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>

21. Ukhvala slidchoho suddi Lychakivskoho raionnoho sudu m. Lvova vid 12.01.2024 roku u spravi №463/6382/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116304369>

22. Pershyi protokol do Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 20.03.1952. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_616#Text

23. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. № 30. st. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>

24. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Smirnov proty Rosii» vid 07.06.2007. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_168#Text

25. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

26. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12.05.2015 № 389-VIII (zi zminamy ta dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

27. Pro peredachu, prymusove vidchuzhennia abo vyluchennia maina v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho chy nadzvychainoho stanu: Zakon Ukrainy vid 17.05.2012 № 4765-VI (zi zminamy ta dopovnenniamy). Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2013. № 15. st. 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text>